

ЛІТЕРАТУРА

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2011 рік: статистичний щорічник України / Держкомстат України. – К.: Держкомстат України, 2012. – С. 305.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2010 рік: статистичний щорічник України / Держкомстат України. – К.: Держкомстат України, 2011. – С. 282.

3. Тяжелая промышленность Украины за 20 лет независимости [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://delo.ua/ukraine/tjazhelaja-promyshlennost-ukrainy-za-20-let-nezavisimosti-163752>
4. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
5. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держкомстат України / Під ред. О. Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2011. – 559 с.

УДК 638 (152+589):338.439

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ЛЕВИЦЬКА І. В.

УДК 638 (152+589):338.439

Левицька І. В. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості

У статті розглядається фінансовий стан підприємств харчової промисловості, визначаються основні проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств, які породжують проблеми інвестиційно-інноваційного підприємств харчової промисловості. Запропоновані варіанти стратегій, які може обрати підприємство, враховуючи існуючий фінансовий стан для зміцнення власних позицій.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, фінансовий стан, стратегія, харчова промисловість, інновації, інвестиційна привабливість, фінансова криза, фінансові показники, галузь.

Табл.: 1. **Бібл.:** 9.

Левицька Інна Ванадіївна – доктор економічних наук, доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: inna245@mail.ru

УДК 638 (152+589):338.439

Левицькая И. В. Проблемы инвестиционно-инновационного развития предприятий пищевой промышленности

В статье рассматривается финансовое состояние предприятий пищевой промышленности, определяются основные проблемы финансового обеспечения деятельности предприятий, которые порождают проблемы инвестиционно-инновационного предприятий пищевой промышленности. Предложенные варианты стратегий, которые может выбрать предприятие, учитывая существующий финансовое состояние для укрепления собственных позиций.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационное развитие, финансовое состояние, стратегия, пищевая промышленность, инновации, инвестиционная привлекательность, финансовый кризис, финансовые показатели, отрасль.

Табл.: 1. **Библ.:** 9.

Левицькая Інна Ванадіївна – доктор економічних наук, доцент, Вінницький торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного університету (ул. Соборная, 87, Винница, 21050, Украина)

E-mail: inna245@mail.ru

UDC 638 (152+589):338.439

Levitskaya I. V. Problems of Investment and Innovation Development of the Food Industry

The article discusses the financial condition of the food industry, identifies the main problems of the financial support of the companies that produce the problem of investment and innovation of the food industry. The proposed policy options that can be chosen by the company, given the current financial situation to strengthen their own positions.

Key words: investment and innovation development, financial condition, strategy, food industry, innovation, investment attractiveness, financial crisis, financial performance, industry

Tabl.: 1. **Bibl.:** 9.

Levitskaya Inna V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economy of Kyiv National University of Trade and Economy (21050, Ukraine)

E-mail: inna245@mail.ru

Харчова галузь є однією з найважливіших складових економіки України. Майбутній розвиток харчової промисловості безпосередньо пов'язаний з її інноваційно-інвестиційним станом. В умовах світової кризи важливим завданням є своєчасне виявлення та знешкодження недоліків у інноваційно-інвестиційному функціонуванні галузі.

У сучасній вітчизняній та іноземній науковій літературі багато уваги приділено питанням забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку харчової промисловості. Темі інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості присвячені роботи зарубіжних вчених, таких як Ю. Бріггем, В. В. Бочаров, Є. В. Нага-

шев, Є. С. Стоянова, Дж. Ван Хорн, У. Ф. Шарп. Значний внесок у дослідження питань інноваційного розвитку та інвестиційної привабливості підприємств промисловості України внесли вітчизняні вчені А. А. Шевченко, І. В. Богуцька, В. М. Геєць, С. О. Буткевич, Т. В. Майорова, Л. І. Рейкова, А. А. Пересада, О. О. Терещенко, В. Г. Федоренко, М. К. Горлатий, А. В. Дейнеко, А. О. Коваленко, Л. В. Старшинська, Е. І. Шелудько.

Попри велику кількість публікацій окремі питання інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України та обґрунтування вибору стратегій для забезпечення ефективного вкладання інвестицій не знайшли достатнього висвітлення.

Одним із таких аспектів є необхідність огляду різновидів стратегій фінансування поточних активів підприємств харчової промисловості, необхідний для забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку галузі, а також дослідження проблем харчової галузі та висвітлення напрямів їх вирішення.

Існуючий стан підприємств харчової галузі України не дозволяє повною мірою використовувати інвестиції для нарощування обсягів виробництва, розробку інноваційних введень і тим самим забезпечення високого рівня конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку. Виконано це не в останню чергу фінансовим станом підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Окремі фінансові показники підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в Україні [5 с. 146]

Показник	Рік			
	2007	2008	2009	2010
Чистий прибуток	3118,5	2096,8	-6676,0	3575,1
Сума збитків збиткових підприємств, млн грн	1971,5	2411,3	10884,8	2904,7
Частка збиткових підприємств %	34,4	33,2	39,1	40,4
Рентабельність від операційної діяльності %	5,1	4,7	1,9	6,8

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в Україні у 2010 р. забезпечували близько 8 тис. підприємств [5, с. 146]. Чистий прибуток підприємств по виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів склав у 2010 р. 3575,1 млн грн (див. табл. 1), що порівняно з минулорічним збитком є значним кроком вперед, але значна частка збиткових підприємств та невисока рентабельність від операційної діяльності негативно впливають на розвиток харчової промисловості та свідчать про необхідність пошуку шляхів подолання цих явищ. У 2010 р. збільшилась частка збиткових підприємств, що є недоліком впливу фінансової кризи 2009 р., зміни політичної ситуації тощо. За даними Державного комітету статистики України, скорочення обсягів виробництва спостерігається в більшості підгалузей, окрім товарів щоденного вжитку та товарів першої необхідності. Падіння обсягів виробництва інших видів продукції пов'язане зі скороченням поставок сировини та зниження споживчого попиту внаслідок зростання цін. Такий стан призвів до браку оборотних коштів на підприємствах харчової промисловості України.

Для розвитку сприятливого інвестиційно-інноваційного середовища необхідне правильне обрання стратегії фінансування поточних активів, оскільки прорхований безперервний рух коштів є основою фінансування прибуткових інноваційних розробок. Проявом погіршення фінансового стану підприємств є постійне зменшення обсягу оборотних коштів, зростання кредиторської та дебіторської заборгованостей, уповільнення

обігу оборотного капіталу підприємств. Для подолання цих негативних явищ, викликаних економічною кризою, підприємства можуть використати одну із наступних стратегій фінансування поточних активів: ідеальну, агресивну, консервативну, компромісну [6, с. 209].

Сутність *ідеальної стратегії* полягає в тому, що оборотні активи фінансуються за рахунок поточних пасивів. Вона характерна для підприємств з коротким операційним циклом при наявності стабільних ринків збуту, коли швидко можна отримати виручку від реалізації і швидко погасити заборгованість. Така стратегія фінансування оборотних активів може використовуватися в умовах виробництва товарів повсякденного попиту, наприклад, при виробництві хлібобулочних виробів, продукції із незбираного молока тощо.

На даний час ідеальна стратегія не є привабливою, оскільки з позиції ліквідності вона є найбільш ризикованою, тому що у випадку одночасного пред'явлення кредитором всіх зобов'язань підприємство буде змушене розпродавати частину своїх основних засобів.

Використання *агресивної стратегії* передбачає, що постійна частина оборотних активів (мінімум, необхідний для забезпечення господарської діяльності) фінансується за рахунок довгострокових зобов'язань, а змінна, тимчасова частина поточних активів фінансується за рахунок поточних зобов'язань [6].

Для підприємства в сучасних умовах така модель фінансування створює проблеми в забезпеченні поточної платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Разом з тим вона дозволяє здійснювати операційну діяльність з мінімальною потребою у власному капіталі, а отже, забезпечувати найбільш високий рівень його рентабельності. За такого фінансування вартість капіталу мінімальна, проте ризик, пов'язаний з проблемою ліквідності, також досить високий у порівнянні з ідеальною стратегією.

Реалізація *консервативної стратегії* передбачає фінансування повного обсягу поточних активів за рахунок довгострокових зобов'язань. Використання консервативної стратегії підприємствами харчової промисловості України можливе лише за умови, що вони мають достатню величину власного капіталу та доступ до довгострокових кредитів для інвестиційного фінансування. Але в сучасних умовах у чистому вигляді застосування даної стратегії майже неможливе, адже вона передбачає повну відсутність короткострокової дебіторської заборгованості [6].

Впровадження *компромісної стратегії* передбачає, що за рахунок довгострокових зобов'язань фінансуються постійна частина оборотних активів і половина змінної частини оборотних активів, інша половина фінансується за рахунок короткострокових зобов'язань [1, с. 31]. На нашу думку, використання даної стратегії є оптимальним для підприємств харчової промисловості в умовах фінансової кризи. Невисока питома вага короткострокових кредитів забезпечує високий рівень ліквідності підприємства, а в разі необхідності розширення обсягів виробництва підприємства можуть забезпечити себе необхідними оборотними активами без значного погіршення платоспроможності.

Оскільки погашення заборгованості розтягнуте в часі, як наслідок – зменшуються суми щомісячних платежів, що позитивно впливає на обсяг оборотних коштів.

Для прибуткового фінансування інноваційного середовища підприємства можуть використовувати синтез різних стратегій фінансування поточних активів, а також змінювати їх залежно від непередбачуваних обставин, часового фактору, оскільки ідеальне дотримання одного виду стратегії в сучасних умовах майже неможливе.

Інноваційно-інвестиційний розвиток галузі неможливий без оновлення та модернізації основних засобів. Щодо оновлення основних засобів, то воно відбувається швидкими темпами в період 2007 – 2010 рр., але їх знос залишається на значному рівні [5, с. 146].

Необхідність оновлення основних засобів обумовлене специфікою галузі. Оновлення основних засобів підприємств харчової промисловості України також повинно сприяти скорочення енергоємності виробництва, зниженню витрат матеріалів та сировини на одиницю продукції. Це дозволить знизити питому вагу матеріальних витрат у структурі собівартості продукції, що є дуже актуальним в умовах браку оборотних коштів та ускладненого доступу до кредитних ресурсів.

Протягом останніх років у харчовій промисловості спостерігається зростання обсягів інвестицій, а індекси їх зростання перевищують відповідний показник по промисловості в цілому. За останні роки частка харчової промисловості в структурі інвестицій по промисловості є найвищою серед галузей [5, с. 59]. Вищезазначене свідчить про динамічний розвиток галузі, але високий ступінь зносу основних засобів свідчить про недостатні обсяги інвестицій.

Незважаючи на незначне зниження частки прямих іноземних інвестицій, серед усіх галузей промисловості харчова займає друге місце після металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів. За 6 місяців 2010 року приріст іноземного капіталу в харчову промисловість склав 185,4 млн дол. США. Основними країнами-інвесторами є Нідерланди, США, Великобританія, Швеція [6]. Ці показники свідчать про привабливість галузі для потенційних інвесторів. Специфіка харчової галузі полягає в тому, що конкурентні переваги здобуваються не тільки за рахунок нового обладнання, а передусім за рахунок нематеріальних активів – прав на винаходи, патенти, ліцензії тощо.

Для забезпечення ефективності вкладання коштів має велике значення визначення об'єктів інвестування. Так, останнім часом пріоритетним для харчової галузі залишається інноваційний розвиток.

Основне значення на нашу думку, мають такі інновації для забезпечення конкурентних переваг та нарощування обсягів виробництва:

- ✦ *технічні* – використання нової техніки, устаткування тощо. Такі розробки можуть здійснюватися як на самому підприємстві, бути пристосованими конкретно до даного підприємства, уніфіковані для всієї галузі або підгалузі і, відповідно, придбані ззовні;
- ✦ *технологічні* – включають в себе розробку і впровадження нових технологій виробництва

продукції, мають відповідати характеристикам ресурсозберігання, екологічності тощо.

- ✦ *маркетингові* – розробка нових шляхів просування продукту на ринки, стратегії розвитку торгових марок [3, с. 178].

Серед частки підприємств, що запроваджували інновації, інноваційну продукцію та інноваційні процеси, харчова промисловість займає друге місце після видобувної [5, с. 75].

Важливим для інвестиційно-інноваційного розвитку харчової промисловості України залишається питання про уніфікацію вітчизняного та європейського законодавства у галузі безпеки харчових продуктів. Це забезпечить виконання прямої функції держави, а саме – охорони здоров'я громадян; зробить харчову галузь інвестиційно привабливою, адже виробництво продукції на основі міжнародних стандартів розширить ринки збуту, що забезпечить додаткові прибутки [8, с. 96].

Створення відповідно нормативно-правової бази дозволяють швидкими темпами наростити обсяги як вітчизняних, так і іноземних інвестицій в харчову промисловість. Основними чинниками інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості України виступають: наявність сировинної бази, відносно дешева робоча сила, короткий операційний цикл, стійкий попит на продукцію на внутрішньому ринку та значний експортний потенціал [7, с. 57].

Аналіз фінансового стану підприємства харчової промисловості України засвідчив її динамічний розвиток протягом 2006 – 2009 рр. За обсягами чистого прибутку, інвестицій в основний капітал, прямих іноземних інвестицій галузь займає лідируючі місця в промисловості, але проблемою залишається значна частка збиткових підприємств (близько 30 %) та низька рентабельність виробництва. Ці показники негативно впливають на фінансову забезпеченість галузі.

У 2010 р. за рахунок несприятливого впливу внутрішньо галузевих (неритмічні поставки сировини) та системних чинників (ріст інфляції, споживчого попиту, ускладнений доступ до кредитних ресурсів) фінансове становище підприємств харчової промисловості погіршилося [4, с. 153]. Серйозною проблемою у підприємствах галузі на сьогоднішній день є брак оборотних коштів. Цю проблему можна вирішити через відновлення обсягів виробництва та доступу до позикових коштів [2, с. 98].

На наш погляд, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств харчової промисловості можна покращити такими шляхами:

1. Врегулювання спірних питань щодо земельного, господарського та податкового законодавства, а також гармонізації національних стандартів виробництва, пакування та маркування харчової продукції з міжнародними. Стабільне, прозоре та однозначне в юридичному трактуванні правове забезпечення надасть додаткові гарантії щодо ведення бізнесу для іноземних та вітчизняних інвесторів, а допуск сертифікованої вітчизняної продукції на зовнішні ринки збуту дозволить збільшити прибутки.

2. Швидке відновлення дієздатності банківської системи, що відкриє доступ підприємств до кредитних ресурсів, необхідних для відновлення обсягів виробництва продукції.

3. Державна підтримка харчової промисловості. Вона має полягати як у інституційному забезпеченні розвитку галузі (наприклад, пільгові податкові ставки, прискорена амортизація основних засобів 3 групи), так і в прямому фінансуванні через механізм пільгових кредитів або трансфертів. Але слід зазначити, що такі видатки мають носити суто капітальний характер, що дозволить покращити фінансові показники галузі (оновлення матеріально-технічної та технології бази дозволить наростити обсяги виробництва і зменшити собівартість продукції, збільшивши прибуток) та уникнути зростання інфляції. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежні бачення держави: монографія / Бюкенен Дж. М., Масграйв Р. А. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 175 с.

2. Лисько В. В. Реформування харчової промисловості України / В. В. Лиськов // Вісник аграрної науки. – 1999. – № 7. – С. 7 – 9.

3. Орпаций М. К. Актуальні дослідження регіональних проблем розвитку харчової промисловості України / М. К. Орпаций // Економіка АПК. – 1999. – № 12. – С. 25 – 32.

4. Осипов П. В. Интегральный производственный потенциал пищевой промышленности / П. В. Осипов. – Одеса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2004. – 289 с.

5. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

6. Сичевський М. П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України / М. П. Сичевський. – К.: Науковий світ, 2004. – 374 с.

7. Сайт Міністерства Аграрної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.kiev.ua

8. Фінансовий менеджмент: підручн. / Под редакцією А. М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.

9. Country responses to the food security crisis: Nature and preliminary implications of the policies pursued. – FAO, Rome, December 2008 // www.fao.org

УДК 338.43:635.1/8

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК ПОХІДНА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

СКУПСЬКИЙ Р. М., ВОЛОСЮК М. В.

УДК 338.43:635.1/8

Скупський Р. М., Волосяк М. В. Конкурентоспроможність аграрного сектора економіки як похідна інноваційного розвитку

У публікації розглянуті теоретичні та методологічні положення щодо обґрунтування сутності конкурентних переваг і конкурентоспроможності національного АПК на засадах інноваційного розвитку. Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення конкурентних можливостей аграрного сектора економіки з урахуванням сучасних тенденцій.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інновації, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, аграрний сектор, агропромислове виробництво, інноваційний потенціал.

Рис.: 1. **Бібл.:** 15.

Скупський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова (пр. Героїв Сталінграда, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: skuruslan@gmail.com

Волосяк Марина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова (пр. Героїв Сталінграда, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: relax@trion.mk.ua

УДК 338.43:635.1/8

Скупский Р. М., Волосяк М. В. Конкурентоспособность аграрного сектора экономики как производная инновационного развития

В публикации рассмотрены теоретические и методологические положения обоснования сущности конкурентных преимуществ и конкурентоспособности национального АПК в контексте инновационного развития. Разработаны практические рекомендации относительно усовершенствования конкурентных возможностей аграрного сектора экономики с учетом современных тенденций.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновации, конкурентные преимущества, конкурентоспособность, аграрный сектор, агропромышленное производство, инновационный потенциал.

Рис.: 1. **Библ.:** 15.

Скупский Руслан Николаевич – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической теории, Национальный университет кораблестроения им. Адмирала Макарова (пр. Героев Сталинграда, 9, Николаев, 54025, Украина)

E-mail: skuruslan@gmail.com

Волосяк Марина Валериевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической теории, Национальный университет кораблестроения им. Адмирала Макарова (пр. Героев Сталинграда, 9, Николаев, 54025, Украина)

E-mail: relax@trion.mk.ua

UDC 338.43:635.1/8

Skupskiy R. N., Volosyuk M. V. Competitiveness of the Agricultural Sector as the Product of Innovative Development

In the publication the considered theoretical and methodological positions of the justification of essence of competitive advantages and competitiveness of national agrarian and industrial complex in a context of innovative development. Practical recommendations concerning improvement of competitive possibilities of agrarian sector of economy taking into account modern lines are developed.

Key words: innovative development, innovations, competitive advantages, competitiveness, agrarian sector, agro industrial production, innovative potential.

Fig.: 1. **Bibl.:** 15.

Skupskiy Ruslan N. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (pr. Geroyiv Stalingrada, 9, Nikolaev, 54025, Ukraine)

E-mail: skuruslan@gmail.com

Volosyuk Marina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (pr. Geroyiv Stalingrada, 9, Nikolaev, 54025, Ukraine)

E-mail: relax@trion.mk.ua